

**Joseph
Roth**

Job

ROMÁN
PROSTÉHO
ČLOVĚKA

**Joseph
Roth**

Job

**ROMÁN
PROSTÉHO
ČLOVĚKA**

VYŠEHRA D

Translation © Miroslav Petříček – dědicové, 2016
Illustrations © Ivan Bukovský, 2016

ISBN 978-80-7429-697-0

I.

Před mnoha léty žil v Cuchnově muž jménem Mendel Singer. Byl zbožný, bohabojný a obyčejný, docela všední žid. Vykonával skromné povolání učitele. Ve svém domě, který se skládal pouze z prostorné kuchyně, předával dětem znalost bible. Učil s poctivým západem a bez nápadného úspěchu. Statisíce před ním žily a vyučovaly tak jako on.

Nevýznamný stejně jako jeho existence byl i jeho bledý obličej. Celý jej vroubil obyčejný černý plnovous. Vous zakrýval i ústa. Oči byly veliké, černé, váhavé a zpola zastřené těžkými víčky. Na hlavě seděla čepice z černého proužkového hedvábí, z látky, z níž se často dělají nemoderní, laciné kravaty. Tělo vězelo v polodlouhém kaftanu, který zde židé běžně nosili, a když Mendel Singer pospíchal ulicí, jeho šosy vlály a jako křídla bušily tvrdými, pravidelnými údery do okrajů vysokých kožených bot.

Zdálo se, že Singer má málo času a samé naléhavé úkoly. Jeho život byl vskutku nepřestajně těžký a někdy byl dokonce soužením. Musel šatit a živit ženu a tři děti. (Teď čekala čtvrté.) Bůh obdařil jeho bedra plodností, srdce vyrovnaností a ruce chudobou. Neměly zlato, jež by vážily, ani bankovky, které by počítaly. Nicméně jeho život klidně ubíhal jako nepatrný potůček mezi nízkými břehy. Každého rána děkoval Mendel Bohu za spánek, za procitnutí

a za vzcházející den. Když slunce zapadlo, modlil se znovu. Když probleskly první hvězdy, modlil se potřetí. A než se uložil ke spánku, zašeptal spěšnou modlitbu znavenými, avšak horlivými rty. Jeho spánek byl bezesný, jeho svědomí čisté, jeho duše nevinná. Nebylo ničeho, čeho by musel želet, ničeho, po čem by dychtil. Miloval svoji ženu a těšil se z jejího těla. Jídlo polykal rychle, se zdravým hladem. Své dva synky, Jonáše a Šemarju, vyplácel pro neposlušnost, zatímco nejmladší, dceru Mirjam, přechasto laskal. Měla jeho černé vlasy a jeho černé, váhavé a měkké oči. Její údy byly něžné, klouby křehké, mladá gazela.

Učil číst a odříkávat bibli dvanáct šestiletých žáků. Každý z těchto dvanácti mu vždy v pátek přinášel dvacet kopejek. To byl jediný příjem Mendela Singera. Bylo mu teprve třicet let, ale vyhlídky na to, že by mohl vydělávat víc, byly nepatrné, ba spíše vůbec žádné. Když žáci vyrostli, odcházeli k jiným, moudřejším učitelům. Živobytí bylo rok od roku dražší, sklizeň chudší a chudší. Mrkev byla scvrklá, vejce prázdná, brambory zmrzlé, polévky vodové, kapři tencí, štiky krátké a kachny hubené, husy tvrdé a slepice nestály za nic.

Takové nářky spouštěla Debora, manželka Mendela Singera. Byla to žena a mnohdy ji posedl ďábel. Pošilhávala po tom, co vlastnili majetnější, a obchodníkům záviděla zisk. Příliš málo znamenal

Mendel Singer v jejích očích. Vyčítala mu děti, těhotenství, drahotu, nízký plat a často dokonce i špatné počasí. V pátek drhla podlahu, až byla žlutá jako šafrán. Její široká ramena sebou trhala nahoru a dolů v pravidelném rytmu, silné ruce přejížděly křížem krážem jedno prkno po druhém a její nehty zajížděly do spár a skulin mezi nimi vyškrabujícíce odtud černou špínu, kterou pak úplně pohltily záplavy vody z vědra. Jako rozložitě, mohutné a pohyblivé horstvo se plazila prázdnou, modře vymalovanou místností. Venku, přede dveřmi, vyvětrával nábytek, hnědá dřevěná postel, slamníky, hladce ohoblovaný stůl, dvě dlouhé a úzké lavice, vodorovná prkna pevně přibitá ke dvěma svislým. Jakmile na okno dýchl první soumrak, Debora zapálila svíčky ve svícnech z alpaky, zakryla si obličej rukama a modlila se. Její muž přišel domů, v hedvábné černi, vstříc mu zářila podlaha žlutá jak roztavené slunce, jeho tvář měla bělejší lesk než jindy a černější než v týdně byl i jeho vous. Posadil se, zanotoval píseň, rodiče i děti pak srkali horkou polévku, usmívali se nad talíři a nepromluvili jediné slovo. V místnosti se vzráželo teplo. Stoupalo z hrnců, mis i těl. Laciné svíčky ve svícnech z alpaky to nevydržely a začaly se ohýbat. Na cihlově červený, modře kostkovaný ubrus odkapával stearin a vmžiku okorával. Otevřeli dokořán okno, svíčky se vzpamatovaly a pokojně plávaly až do konce. Děti se uložily na slamníky poblíž

kamen, rodiče ještě poseděli pozorně a slavnostně pohlížejíce do posledních modrých plamínek, jež vystřelovaly z otvorů ve svícnech a v měkkých vlnách klesaly nazpět, vodní hra z ohně. Stearin čadil, modré tenké nitky kouře stoupaly ze zuhelnatělých zbytků knotů ke stropu. „Ach!“ povzdechla si žena. „Nevzdychej!“ napomenul ji Mendel Singer. Odmlčeli se. „Pojďme spat, Deboro!“ poručil. Mumlavě odříkali noční modlitbu.

Tak koncem každého týdne přicházel sabat, s mlčením, svíčkami a zpěvem. Po čtyřiaadvaceti hodinách se ponořil do noci, jež za sebou přivedla šedivý sled všedních dnů, koloběh trampot. Jednoho horkého dne pozdního léta, kolem čtvrté hodiny odpolední, Debora slehla. Její první výkřiky se zařízly do monotónního vyzpěvování dvanácti učících se dětí. Všechny se odebraly domů.

Nadešlo sedm dní prázdnin. Mendelovi se dostalo nového, čtvrtého dítěte, chlapce. Po osmi dnech byl obřezán a pojmenován Menuchim.

Kolébku Menuchim neměl. Vznášel se uprostřed místnosti v košíku spleteném z vrbového proutí, jenž byl čtyřmi provazy připevněn k háku na stropě jako lustr. Mendel Singer po chvíli zlehka zatukal prstem, jemuž nechyběl cit, do zavěšeného košíku, který se okamžitě rozhoupal. Tento pohyb často kojence uklidnil, mnohdy však proti jeho chuti naříkat a křičet nic nepomáhalo. Jeho hlas zavřískal nad

hlasy dvanácti učících se dětí, profánní, odporný zvuk nad svatými větami bible. Debora si stoupla na stoličku a sundala kojence. Z rozepjaté blůzky se vynořil bílý, nalitý, obrovský prs a mocně k sobě vábil chlapcův pohled. Vypadalo to, jako by Debora kojila všechny, kdož stáli kolem. Starší tři děti ji obklopily, žárlivé a žádostivé. Rozhostilo se ticho. Bylo slyšet, jak kojenec pomlaskává.

Dny se odvíjely v týdny, přerůstaly v měsíce, dvanáct měsíců stvořilo rok. Menuchim stále ještě pil matčino mléko, řídké, světlé mléko. Nemohla ho odstavit. Ve třináctém měsíci svého života začal se pitvořit a sténat jako zvíře, dýchat v divokém spěchu a zcela neobvyklým způsobem kašlat. Jeho velká lebka ztěžka spočívala na hubeném krku jako tykev. Široké čelo se zvrásnilo a zbrázdilo jako pomačkaný pergamen. Nohy byly zkrivené a bez života jako dva dřevěné luky. Tenkými pažemi třepal a poškubával. Ústa vykoktávala směšné zvuky. Když ho přepadl záchvat, vzali jej z kolébky a pořádně s ním zatřásli, až v obličejí zmodral a téměř mu došel dech. Pak se zvolna vzpamatovával. Na hubená prsa mu dávali spařený čaj (v několika sáčcích) a slaboučký krk obkládali devětsilem. „To nic,“ říkal otec, „to je tím, jak roste.“ – „Synové bývají po matčiných bratrech. Můj bratr to měl pět let,“ pravila matka. „Z toho vyrostete,“ říkali ostatní. Až jednoho dne ve městě vypukly neštovice, úřady nařídily očkování a lékaři

vtrhli do domácností židů. Mnozí se ukryli, ale Mendel Singer, spravedlivý, před žádným božím trestem neutíkal. Smířen očekával i očkování.

Jednoho horkého slunečního odpoledne komise procházela Mendelovou ulicí. Poslední v řadě židovských domů byl Mendelův dům. S policistou, nesoucím v ruce velikou knihu, zeširoka kráčel doktor Soltysiuk s povlávajícím plavým knírem ve snědém obličejí, skřípec se zlatými obroučkami na ruměném nose, ve vrzajících žlutých kožených kamaších a v kabátě kvůli vedru nedbale přehozeném přes modrou rubašku, takže rukávy vypadaly jako ještě jeden pár paží, rovně, jak se zdálo, připravených pustit se do očkování; tak přišel do ulice židů doktor Soltysiuk. Vstříc mu hlaholilo bědování žen a vrískot dětí, jež se nestačily schovat. Policista vyváděl ženy a děti z hlubokých sklepů a vysokých púd, z malých komůrek i z velkých slaměných košů. Slunce pražilo, doktor se potil. Bylo mu očkovat ne méně než sto šestasedmdesát židů. Za každého, kdo utekl nebo byl nedostižitelný, potichu děkoval Bohu. Když dorazil ke čtvrtému z modře omítnutých domků, pokynul policistovi, aby už tak horlivě nehledal. Čím dále doktor postupoval, tím silněji zněl křik. Vzdouval se před jeho kroky. Kvílení těch, kteří teprve dostávali strach, splývalo s kletbami už očkovaných. Znaven a zcela vyveden z míry usedl s hlubokým povzdechem v Mendelově světnici a po-

žádal o sklenici vody. Jeho pohled spočinul na malém Menuchimovi; zvedl mrzáčka a řekl: „Bude z něho epileptik.“ Do otceva srdce padla úzkost. „Psoťník mají všechny děti,“ namítla matka. „To není ono,“ rozhodl doktor. „Ale snad bych ho mohl uzdravit. V jeho očích je život.“

Chtěl hned vzít malého s sebou do nemocnice. Debora byla okamžitě pohotově. „Uzdraví ho zadarmo,“ řekla. Mendel však odpověděl: „Buď zticha, Deboro! Žádný doktor ho nemůže uzdravit, nechce-li tomu Bůh. Má vyrůstat mezi ruskými dětmi? Neslyšet svaté slovo? Požívat mléko a maso, slepice pečené na másle, jak se podávají ve špitále? Jsme chudí, ale já neprodám Menuchimovu duši jenom proto, že by ho léčili zadarmo. V cizích špitálech se nelze léčit.“ Jako hrdina Mendel nastavil hubenou, bílou paži k očkování, Menuchima však nevydal. Rozhodl se, že si pro svého nejmladšího vyprosí boží pomoc a dvakrát v týdnu, v pondělí a ve čtvrtek, se bude postit. Debora si předsevzala vykonávat poutí na hřbitov a vzývat kosti předků, aby se přimluvíly u Všemohoucího. Tak se snad Menuchim uzdraví a nebude z něj epileptik.

Přesto od oné chvíle, kdy proběhlo očkování, strach se vznášel jako příšera nad domem Mendela Singera a v srdcích se jako neustálý, horký, bodavý vítr proháněla starost. Debora mohla vzdychat, aniž ji muž napomínal. Déle než jindy skrývala obličej

v dlaních, když se modlila, jako by si přivolávala své vlastní noci, aby v nich pohřbila strach, a své vlastní temnoty, v nichž by zároveň našla milost. Věřila totiž, že – jak stojí psáno – boží světlo zazáří v nadcházejících tmách a jeho dobrodiní projasní temnoty. Menuchimovy záchvaty však nepřestávaly. Starší děti rostly a jejich zdraví, to byl nepřítel zlořečící chorému Menuchimovi a hlučně dorážející na matčin sluch. Bylo to, jako by zdravé děti vysávaly z neduživce sílu, a Debora nenáviděla jejich křik, jejich červené tváře, jejich souměrné údy. Za slunce i v dešti putovala na hřbitov. Bušila hlavou do mechem porostlých pískovcových kamenů, vyrůstajících z údů otců a matek. Zapřísahala mrtvé a zdálo se jí, že slyší jejich němé, útěšné odpovědi. Po cestě domů se chvěla nadějí, že najde syna opět zdravého. Zanedbávala svoji práci u plotny, polévka přetékala, rozbíjely se hliněné hrnce, kastrolы rezivěly, zeleně se lesknoucí sklenice se tříštily s tvrdým třeskem, cylinder petrolejové lampy zčernal sazemi, knot zuhelnatěl v bědný kousíček, špína z mnoha podrážek a mnoha týdnů pokryla prkennou podlahu, omastek v hrnci se roztekl a z košilek dětí padaly knoflíky jako suché listí před zimou.

Jednoho dne, týden před velikými svátky (léto přešlo v déšť a déšť se chystal přejít v sníh), Debora popadla košík se synem, přehodila přes něj vlněné příkrývky, postavila jej na povoz kočího Sameškina

a vydala se do Kluczysku, kde žil rabín. Prkno, na němž seděla, leželo volně na slámě a klouzalo při každém pohybu vozu. Debora je stěží přidržovala vahou svého těla, bylo jak živé, jako by se mu chtělo skákat. Úzkou rozbitou silnici pokrývalo stříbřitě šedé bláto, do něhož se bořily vysoké boty chodců a způli i kola vozu. Déšť zahaloval pole, rozptyloval kouř nad osamocenými chalupami, s nekonečně mírnou trpělivostí rozemílal všechno pevné, na co narazil, vápenec, který tu a tam vyčníval z černé země jako bílý zub, rozřezané kmeny na okraji silnice, voňavá prkna naskládaná před vchodem do pily, i šátek na Debořině hlavě, i vlněné přikrývky, pod nimiž jako v hrobě ležel Menuchim. Nesměla ho zmáčet ani kapička. Debora odhadovala, že má před sebou ještě čtyři hodiny cesty; nepřestane-li pršet, bude muset zastavit u nějaké hospody a vysušit pokrývky, napít se čaje a pojíst už zvlhlé makové preclíky, které vzala s sebou. To by přišlo na pět kopejek – pět kopejek, s nimiž nelze zacházet lehkomyšlně. Bůh měl uznání, přestalo pršet. Nad kvapícími cáry mraků se matně zabělalo rozplizlé slunce, sotva však na hodinu; pak se nenávratně ponořilo do nového, temnějšího soumraku.

Černá noc pohlcovala Kluczysk, když tam Debora dorazila. Bylo zde už mnoho lidí, kteří přišli za rabínem hledající radu. Kluczysk se skládal z několika tisíců nízkých domů pokrytých slamou

a šindelem, z tržiště zabírajícího jeden čtvereční kilometr, jež se podobalo vyschlému jezeru obklopenému budovami. Vozy, které na něm postávaly, připomínaly uvázlé vraky; ztrácely se v tom prostorném kruhu, nepatrné a beze smyslu. Vedle vozů řehtali vypřažení koně a znavenými kopyty pleskavě šlapali do mazlavého bláta. Muži osaměle tápali s pohupujícími se žlutými lucernami hlubokou nocí, aby přinesli zapomenutou příkrývku či cinkající nádoby se zásobami jídla. Příchozí se ubytovali v tisícovce domků kolem. Spali na pryčnách vedle lůžek domácích lidí, neduživci, mrzáci, ochrnutí, pomatenci, idioti, choří na srdce, cukrovkáři, ti, kdož nosili v těle raka, ti, jejichž oči postihl trachom, ženy s neplodnými klíny, matky se zmrzačenými dětmi, muži, jimž hrozilo vězení nebo vojenská služba, dezertéři prosící o štěstí na útěku, ti, nad nimiž lékaři udělali kříž, ti, jež lidé odvrhli, kterým ublížila pozemská spravedlnost, zkormoučení, blouznivci, vyhladovělí i sytí, podvodníci i poctivci, všichni, všichni...

Debora se ubytovala u zdejších mužových příbuzných. Nespala. Po celou noc dřepěla v koutě u Menuchimova košíku vedle kamen; místnost byla temná, temné bylo její srdce. Už se neodvažovala volat Boha, zdálo se jí, že je příliš vysoko, příliš veliký a vzdálený, nekonečně daleko za nekonečnými nebesy; musela by mít žebřík z miliónů mod-

liteb, aby dosáhla jen cípku Boha. Rozpomínala se na mrtvé příznivce, vzývala rodiče, Menuchimova děda, po němž se maličký jmenoval, pak praotce židů, Abraháma, Izáka a Jákoba, Mojžíšovy kosti a posléze pramáti. Pokaždé, když bylo možno počítat s přímluvou, nejdříve si povzdychla. Klepala na stovky hrobů, na stovky bran ráje. Ze strachu, že se zítra k rabínovi třeba nedostane, neboť je zde tolik prosebníků, modlila se nejprve, aby se jí poštětilo zavčas k němu proniknout, jako by uzdravení synka bylo pak už jen maličností. Skulinami v černých okenicích konečně uzřela několik bledých proužků jitra. Rychle se zvedla. Zapálila suché třísky ležící na ohništi, vyhledala hrnec, ze stolu vzala samovar a hořící třísky do něj vhodila, dosypala uhlí, uchopila nádobu za obě ucha, sehnula se a foukla dovnitř, až se jiskry rozletěly a zapraskaly jí do tváře. Bylo to, jako by vykonávala tajuplný obřad. Již začala vřít voda, již se vařil čaj, rodina vstala, usedli k hliněnému hnědému nádobí a popíjeli. Debora vyňala z košíku syna, který zakňoural. Rychle a mnohokrát ho se zběsilou něhou políbila, její vlhké rty udeřily do šedivého obličejce, hubených ruček, křivých ramínek a nafouklého břicha dítěte, jako by milujícími mateřskými rty dítě bila. Nato synka popadla, převázala provazem jako balík a pověsila si ho kolem krku, aby měla volné ruce. Chtěla si v tlačenici před rabínovými dveřmi zjednat místo.

S pronikavým skučením se vrhla do množství čekajících, sveřepými pěstmi odrážela slabé, nikdo ji nedokázal zastavit. Kdo byl její rukou zasažen a odstrčen a ohlédl se za ní, aby ji odkázal do patřičných mezí, toho oslepila planoucí bolest v jejím obličejí, otevřená rudá ústa, z nichž, jak se zdálo, proudil žhavý dech, křišťálový svit velkých kutálejících se slzí, tváře zachvácené jasně rudým plamenem, tlusté modré žíly na napjatém krku, ve kterých se hromadil křik, dříve než vyrazil. Debora sem přiletěla jako pochodeň. S jedním jediným pronikavým výkřikem, za kterým se vyřítilo děsivé ticho celého vymřelého světa, Debora klesla k rabínovým dveřím, k nimž konečně dorazila, a nataženou pravou rukou uchopila kliku. Levou zabušila na hnědé dřevo. Menuchim jí vyklouzl na podlahu.

Kdosi otevřel dveře. Rabín stál u okna obrácen k ní zády, černá úzká čára. Náhle se otočil. Zůstala stát na prahu držíc syna oběma rukama před sebou, jako když se přináší oběť. Povšimla si třpytu před mužovou bledou tváří, která jako by splývala s jeho bílým vousem. Namlouvala si, že hledí do očí světce, aby přesvědčila sama sebe, že v nich skutečně žije mocné dobro. Nyní zde však stála a její pohled se utápěl v moři slzí, a hleděla na toho muže bělavou vlnou z vody a soli. Pozvedl ruku, zdálo se jí, že rozeznává dva štíhlé prsty, nástroje požehnání. Tře-

baže rabín mluvil šeptem, docela blízko zaslechla jeho hlas:

„Menuchim, Mendelův syn, se uzdraví. Takových jako on nebude mnoho v Izraeli. Bolest ho učiní moudrým, ošklivost dobrotivým, hořkost mírným a nemoc silným. Jeho oči budou široké a hluboké, jeho uši vnímavé a plné ozvuků. Jeho ústa budou mlčenlivá, když však otevře rty, budou zvěstovat dobro. Neměj strach a jdi domů.“

„Kdy, kdy, kdy se uzdraví?“ zašeptala Debora.

„Za mnoho let,“ řekl rabín, „ale už se mne nevyptávej, mám málo času a víc nevím. Neopouštěj syna, byť je ti těžkým břemenem, nevzdaluj ho od sebe, neboť vyšel z tebe stejně jako zdravé dítě. A nyní odejdi!“

Venku jí uvolnili cestu. Její tváře byly bledé, oči suché, rty lehce pootevřené, jako by nevdechovaly nic než naději. S milostí v srdci se vydala k domovu.

II.

Když se Debora vrátila domů, zastihla muže u plotny. Rozmrzele se obíral ohněm, hrncem a dřevěnými lžicemi. Jeho přímočaré myšlení se zaměřovalo na prosté pozemské věci a v tom, co je přístupné očím, neuznávalo zázrak. Pro manželčinu víru v rabína měl úsměv. Jeho prostá zbožnost nepotřebovala žádnou zprostředkující moc mezi Bohem a člověkem. „Menuchim se uzdraví, ale bude to dlouho trvat!“ S těmito slovy vstoupila Debora do domu. „Bude to dlouho trvat,“ opakoval Mendel jako zlá ozvěna. Debora s povzdechem opět zavěsila košík ke stropu. Přišly tři starší děti, jež zanechaly hry. Vrhly se ke košíku, který už několik dní postrádaly, a zprudka jej rozhoupaly. Mendel Singer si oběma rukama přidržel syny, Jonáše a Šemarju. Dívka Mirjam se utekla k matce. Mendel zatahal syny za uši; rozvřískali se. Odepjal pásek a zakroužil jím ve vzduchu. Jako by ten kus kůže patřil k jeho tělu, jako by byl přirozeným pokračováním jeho ruky, Mendel Singer cítil každý pleskavý úder dopadající na záda jeho synů. V hlavě mu zaburácela hrozivá bouře. Ženiny varovné výkřiky vpadaly do jeho vlastního řevu a bez ohlasu v něm zanikaly jako skleňice vody vylévaná do rozbouřeného moře. Nevnímal, kde stojí. Kroužil otáčejícím se a praskajícím opaskem, zasahoval stěny, stůl, lavice a nevěděl, zda

se víc těší z dobře mířených ran nebo z těch, jež se minuly cílem. Vtom nástěnné hodiny třikrát odbily – doba, kdy odpoledne přicházeli žáci. S prázdným žaludkem, neboť nic nepojedl, ještě se rdousivým tlakem v hrdle. Mendel začal předčítat z bible, slovo za slovem, větu za větou. Jasný sbor dětských hlasů opakoval slovo za slovem, větu za větou, jako by se bible rozezněla množstvím zvonků. Též těla žáků se kývala jako zvony dopředu a dozadu, zatímco nad jejich hlavami se téměř stejným rytmem pohupoval Menuchimův košík. Mendelovi synové se dnes účastnili vyučování. Otcův hněv vyprchal, zchladl a pohasl, neboť ve zvonivém odříkávání předbíhali ostatní. Vyšel ze světnice, aby si je vyzkoušel. Dětský sbor zněl dál veden hlasy jeho synů. Mohl se na ně spolehnout.

Jonáš, starší, byl silný jako medvěd, Šemarja, mladší, chytrý jako liška. Jonáš našlapoval a dupal s předkloněnou hlavou a svěšenýma rukama, s nadmutými tvářemi, věčně hladový, s kučeravými vlasy bujně se deroucími zpod čepice. Jeho bratr Šemarja za ním chodil měkce, ba téměř se kradl, se špičatým profilem, vždy bdělýma, jasnýma očima, s hubenými pažemi, ruce vražené do kapes. Nikdy mezi nimi nepropukl spor, byli si navzájem příliš vzdáleni; uzavřeli spojenectví, neboť jejich světy a majetky byly odděleny. Šemarja zhotovoval podivuhodné věci z plechovek, z krabiček od zápalek,

ze střepů, z rohoviny a vrbového proutí. Jonáš je mohl svým mocným dechem odfouknout a zničit, ale obdivoval bratrovu jemnou obratnost. V jeho tváři se leskly malé černé oči jako zvědavé a veselé jiskřičky.

Za několik dní po svém návratu Debora usoudila, že přišel čas odvázat Menuchimův košík ze stropu. S jistou obřadností předala malého starším dětem. „Budete ho vodit na procházku,“ řekla Debora. „Když se unaví, poneseť ho. Bůh chraň, aby vám upadl! Svatý muž řekl, že se uzdraví. Neubližujte mu.“ Od té chvíle nastalo dětem trápení.

Vláčely se s Menuchimem po městě jako s nešťestím, nedbaly, když si lehl nebo když upadl. Nelibě nesly výsměch svých vrstevníků, kteří se za nimi rozběhli, když vyvedly Menuchima ven. Malého museli držet dva. Nekladl jednu nohu před druhou jako člověk, ale klátil jimi jako dvěma polámanými klacky, zastavoval se a podklesával. Jonáš a Šemarja ho pak nechávali padnout. Položili ho na pytel do odlehlého kouta, kde si hrál s psím lejmem, kobylicí a kamínky. Všechno požíral. Škrabal omítku ze zdi a nacpal si ji do úst, až se rozkašlal a zmodral v obličeji. Byl kusem bláta odhozeným na smetiště. Nejednou se rozplakal. Chlapci za ním poslali Mirjam, aby ho ukonejšila. Něžná, koketní, na bystrých štíhlých nohou, s krutým nenávisným odporem v srdci přistoupila ke komickému brat-

říčkovi. Něha, s jakou hladila jeho popelavě šedý, pomačkaný obličej, měla v sobě cosi vražedného. Opatrně se rozhlédla na všechny strany a potom štípala bratra do stehna. Zaječel a sousedé vyhlédli z oken. Zkrabatila tvář do plačtivé grimasy. Všichni s ní měli soucit a vyptávali se, co se přihodilo.

Jednoho letního dne, když přelo, děti vyvlekly Menuchima z domu a spustily ho do kádě, která už půl roku schytávala dešťovou vodu a v níž na hladině plavali červi, ohryzky a zplesnivělé chlebové kůrky. Držely ho za pokroucené nohy a jeho šedivou širokou hlavu několikrát strčily do vody. Pak ho vytáhly; srdce jim bušila a tváře zčervenaly radostným a strašným očekáváním, že budou držet v rukách mrtvého. Menuchim však žil. Chroptěl a vyplivoval vodu, červy, plesnivý chléb, ohryzky – a žil. Nic se mu nestalo. Děti ho mlčky a plny strachu přinesly domů. Oba chlapce i dívku pojala nesmírná hrůza před božím prstem, který právě zlehka zahrozil. Po celý den na sebe nepromluvili. Jazyk se jim přilepil na patro, rty se pootevíraly, aby utvořily slovo, ale jejich hrdla nevydala zvuk. Přestalo pršet, vyšlo slunce, po okrajích ulic čile tekly potůčky. Byl příhodný čas vypouštět papírové lodičky a dívat se, jak plují ke kanálu. Nic, vůbec nic se však nedělo. Děti se vplížily zpátky do domu jako psi. Ještě celé odpoledne čekaly na Menuchimovu smrt, Menuchim však nezemřel.

Menuchim nezemřel, zůstal naživu, nezdolný mrzák. Debořino lůno bylo nyní suché a neplodné. Menuchim byl poslední, nepodařený plod jejího těla, jako by se její klín zdráhal vydat ze sebe další neštěstí. Objímala muže v prchavých vteřinách, byly krátké jako blesky, jako zablýskání na časy na dalším letním obzoru. Dlouhé, mučivé a bezmocné byly Debořiny noci. Studená skleněná stěna ji oddělovala od muže. Její prsy vadly, tělo natékalo, jako by se vysmívalo její neplodnosti, stehna jí ztěžkla a nohy měla jako z olova.

Jednoho rána v létě procitla dříve než Mendel. Probudil ji vrabec cvrlikající na okenní římse. Ještě jí znělo v uších jeho švitoření, vzpomínala na to, o čem se jí zdálo, na cosi šťastného, jako by byl promluvil sluneční paprsek. Časný, teplý úsvit pronikal skulinami a trhlinami dřevěných okenic, a třebaže obrysy nábytku se ještě rozplývaly v nočním stínu, Debořiny oči už viděly jasně, její myšlenky byly tvrdé, její srdce chladné. Pohlédla na spícího muže a v jeho černém vousu shledala první bílé nitky. Chrčel ze spánku a chrápal. Rychle vyskočila k matnému zrcadlu. Studenými konečky prstů si probírala řídký účes a jeden pramen za druhým stahovala do čela pátrajíc po bílých vlasech. Zdálo se jí, že našla jen jediný, sevřela jej pevnými kleštěmi dvou prstů a vytrhla ho. Potom si před zrcadlem rozepjala košili. Spatřila ochablé prsy, nad-

zvedla je a opět nechala klesnout, přejela rukou po plochem, přece však vyklenutém těle, uviděla modré rozvětvené žíly na stehnech a rozhodla se vrátit na lůžko. Otočila se a její pohled se s úlekem střetl s mužovým otevřeným okem. „Co koukáš?“ zvolala. Neodpověděl. Jako by to otevřené oko nepatřilo jemu, poněvadž on sám ještě spal. Jako by se otevřelo nezávisle na něm, z vlastní zvědavosti. Jeho bělmo se zdálo být bělejší než jindy, zřítelnice maličká. To oko Deboře připomínalo zamrzlé jezero s jakýmsi černým bodem uprostřed. Zůstalo otevřené asi minutu, ale Deboře ta minuta připadala jako desetiletí. Pak se Mendelovo oko opět zavřelo. Znovu klidně oddechoval, nepochybně spal. Venku nad domem a pod nebesy se zdálky rozezněly milióny skřivánčích trylků. Do jitrně zšeřelé místnosti vtrhlo rodící se teplo nového dne. Hodiny už brzy odbijí šestou, čas, kdy Mendel Singer obvykle vstává. Debora se nepohnula. Zůstala stát tam, kde stála, když se znovu obrátila k lůžku odvracejíc se od zrcadla. Dosud se nikdy takhle nezastavila, bez účelu, bez donucení, bez zvědavosti, bez úlevy, jakoby ve střežu. Vůbec nic neočekávala, ale zdálo se jí, že musí na něco mimořádného čekat. Všechny její smysly byly bdělé jako nikdy předtím a procítaly v ní smysly neznámé, nové, aby je znásobily. Viděla, slyšela a cítila s tisíckrát znásobenou silou. Vůbec nic se však neudálo, jenom se rozbřesko letní jitra, jen

skřivánci trylkovali v nesmírné dálce, jen sluneční paprsky se horce a nezadržitelně prodíraly skulinami okenic, široké stíny na obrysech nábytku se stále více zužovaly, hodiny tikaly chystající si šest úderů a muž oddechoval. Děti tiše ležely v koutě u kamen. Debora je viděla, ale daleko, jako v nějakém jiném prostoru. Vůbec nic se nedělo, přesto se však zdálo, jako by se tu chtělo zjevit nekonečno. Údery hodin byly jako vykoupení. Mendel Singer se probudil, vztyčil se na lůžku a užasle civěl na ženu. „Proč nejsi v posteli?“ zeptal se a protřel si oči. Kašlal a odchrchlával. Nic v jeho slovech a chování nenasvědčovalo, že jeho levé oko se předtím otevřelo a samo zíralo kolem. Možná o tom už nevěděl, možná se Debora zmýlila.

Od toho dne už nebylo rozkoše mezi Mendelem Singerem a jeho ženou. Ukládali se ke spánku jako dva lidé téhož pohlaví, odspávali své noci a ráno procítali. Styděli se před sebou a mlčeli jako v prvních dnech svého manželství. Stud stál na počátku jejich rozkoše, stál i na jejím konci.

Potom však byl přemožen. Opět spolu hovořili, jejich oči přestaly vzájemně se vyhýbat, jejich tváře a těla stárly tímž rytmem jako tváře a těla dvojčat. Léto se líně ploužilo a ztěžka oddychovalo a bylo skoupé na déšť. Dveře a okna zůstávaly dokořán otevřené. Děti byly málokdy doma. Venku rychle rostly uzrávající v slunci.

I Menuchim rostl. Jeho nohy sice byly stále zkřivené, ale očividně delší. Též trup zesílil. Jednoho rána náhle vydal dosud neslyšený, pronikavý výkřik. Pak umlkl. Po chvilce jasně a srozumitelně řekl: „Máma.“

Debora se k němu vrhla a z jejích očí, které už dávno vyschly, skanuly horké, veliké, slané, bolestné a sladké slzy. „Řekni: máma!“ – „Máma,“ opakoval maličký. Opakoval to slovo mnohokrát. Její prosby nevyšly naprázdno, Menuchim mluvil. A toto jediné mrzáčkově slovo bylo vznešené jako zjevení, mocné jako hrom, horké jako láska, milostivé jako nebesa, širé jako země, úrodné jako pole, sladké, jako je sladký plod. Bylo to víc než zdraví zdravých dětí. Zvěstovalo, že Menuchim bude silný a velký, moudrý a dobrotivý, jak o tom hovořila slova požehnání.

Nicméně z Menuchimova hrdla jiné srozumitelné zvuky nevycházely. Toto jediné slovo, kterého byl po tak strašném mlčení schopen, dlouho znamenalo jídlo i pití, spánek i lásku, slast i bolest, nebe i zemi. Třebaže při každé příležitosti říkal jen toto jediné slovo, matce Deboře se jevil výmluvný jako kazatel, jako básník oplývající výrazy. Rozuměla všem slovům, která se skrývala v onom jediném.

Starší děti zanedbávala a odvracela se od nich. Měla jen jednoho, jediného syna, Menuchima.

**Joseph
Roth**

Job

**ROMÁN
PROSTÉHO
ČLOVĚKA**

EDICE MOZAIKA

Ilustrace Ivan Bukovský

Typografie Vladimír Verner

Vydalo nakladatelství

Vyšehrad, spol. s r. o.,

roku 2016 jako svou 1437. publikaci

Odpovědná redaktorka Adéla Tošovská

Vydání ve Vyšehradu druhé

AA 7,08. Stran 216

Vytiskla Těšínská tiskárna, a. s.

Doporučená cena 188 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-697-0